

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่รวมทั้งอีกหลายประเทศในโลก นับเป็นปัญหาที่เป็นภัยร้ายแรงบั่นทอนทำลายคนไทยและพลโลก และความมั่นคงของประเทศ ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต สูญเสียทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศ สูญเสียด้านเศรษฐกิจและนำไปสู่การสร้างปัญหาสังคมต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาโรคเอดส์ ฯลฯ ทำให้ประเทศต้องสูญเสียงบประมาณในการป้องกันบำบัดปราบปราม ทั้งผู้ค้าและผู้เสพสารเสพติด องค์การสหประชาชาติเคยกำหนดให้ พ.ศ. 2534-2543 เป็นทศวรรษแห่งการต่อต้านสารเสพติด โดยให้ทุกประเทศทั่วโลกเพิ่มประสิทธิภาพและดำเนินการแก้ปัญหาสารเสพติดให้เข้มแข็งขึ้น และมีมติเห็นชอบให้วันที่ 26 มิถุนายน ของทุกปีเป็นวันต่อต้านสารเสพติดโลก

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เคยทำการศึกษาวิจัยและประมาณการจำนวนผู้ใช้สารเสพติดในประเทศไทย ไว้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536 พบว่ามีผู้ใช้ยาเสพติดอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 1,267,590 คน หรือร้อยละ 2.17 ของประชากรในขณะนั้น ในจำนวนนี้ได้ประมาณการว่ามีนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาต่างใช้ยาเสพติดทั้งสิ้น 71,666 คน โดยนักเรียนที่ใช้ยาเสพติดพบมากที่สุดเ็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าปัญหายาเสพติดเข้ามาสู่สถานศึกษาเป็นเวลานานแล้ว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ปัจจุบันการแพร่กระจายของสารเสพติดในโรงเรียนมีความรุนแรงมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการสำรวจ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2541 พบว่ามีนักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดมากขึ้นและยังมีแนวโน้มจะมากขึ้นทุกปี สาเหตุสำคัญมาจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว และชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม อย่างรวดเร็วทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง เยาวชนตกอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกขาดความรักความอบอุ่น มีการจำหน่ายสารเสพติดขยายวงกว้างขึ้นอย่างรวดเร็วจนยากที่จะปราบปราม นอกจากปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาแล้วยังมีปัญหาอบายมุขอื่นๆ ซึ่งเป็นอันตรายแก่นักเรียนเป็นอย่างยิ่ง จำเป็นต้องได้รับการป้องกันแก้ไข เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541) และจากเอกสารแนบท้ายคำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติที่ 8/2558 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2558 พบว่าสถานการณ์ปัญหายาเสพติดยังคงรุนแรงทั้งด้านการผลิต การจำหน่าย และการเสพยา ยังคงมีกลุ่มนักเรียนนักศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้อง

กับยาเสพติดทั้งที่เป็นผู้เสพและผู้ค้าอยู่จำนวนมากแม้ที่ผ่านมามีการกำหนดนโยบายให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาแต่ปรากฏว่ามีผู้เสพที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในจำนวนน้อยในด้านการผลิตพบว่าแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมา กัมพูชา และลาว และมีการนำเข้ามายังประเทศไทยผ่านทางจังหวัดเชียงราย ตาก และหนองคายเป็นหลักด้านอุปสงค์และด้านอุปทานของยาเสพติดยังคงมีมากทำให้ปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ถึงแม้รัฐจะมีมาตรการต่างๆก็ตาม ด้วยการเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวรัฐบาลได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2559 ขึ้นโดยศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ สั่ง ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดต่อไป

กระทรวงศึกษาได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของสารเสพติดรวมทั้งอภัยมุขต่างๆในสถานศึกษาโดยได้กำหนดกิจกรรมต่างๆให้สถานศึกษาปฏิบัติ 5 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมสำรวจเพื่อจำแนกกลุ่มเป้าหมาย โดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายเป็น 5 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ไม่เคยใช้สารเสพติด กลุ่มผู้มีประสบการณ์แต่ไม่ติด กลุ่มผู้ติดยาและยังใช้อยู่ กลุ่มที่ติดยาและบำบัดหายแล้ว และกลุ่มที่สงสัยว่าค้ายา

2. กิจกรรมแก้ไขปัญหายาโดยการผสมผสานมาตรการ เป็นการกำหนดมาตรการต่างๆ ในการแก้ปัญหายาอย่างเหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในแต่ละระดับการเกี่ยวข้องเช่นนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติด ควรใช้มาตรการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน การตรวจค้น การสุ่มตรวจปัสสาวะและการประสานกับผู้ปกครองเป็นต้น

3. กิจกรรมการมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ทั้งนักเรียน ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดพร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการปราบปรามและบำบัดรักษา

4. กิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพนักเรียนประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจตลอดจนรู้ถึงโทษและพิษภัยของสารเสพติด

5. กิจกรรมตามโครงการโรงเรียนสีขาว ซึ่งเป็นโครงการหลักของกระทรวงศึกษาธิการในการแสวงหายุทธวิธีใหม่ในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาท

สำหรับกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนสีขาว เป็นโครงการหลักของกระทรวงศึกษาธิการเป็นการแสวงหายุทธวิธีใหม่ในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนันและการทะเลาะวิวาทเริ่มต้นโครงการ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2541 โดยมีหลักการสำคัญที่ใช้ในการดำเนินการคือ

การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ นั่นคือ พยายามทำให้บ้านอบอุ่น ทำให้ชุมชนอบอุ่น และทำโรงเรียนให้เป็น ที่หวังที่พึ่งพาของนักเรียนและผู้ปกครองได้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานศึกษาปลอดยาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน การทะเลาะวิวาท พร้อมทั้งแสวงหาแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหา สารเสพติด สิ่งยั่วยุทางกามารมณ์ การพนันและการทะเลาะวิวาท

โดยมีเป้าหมายให้สถานศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดทั่วประเทศ เข้าร่วมโครงการโรงเรียน กุด ขอนแก่นวิทยาคมได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสีขาว หรือโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติด และอบายมุขในปัจจุบันตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542

โรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคมเป็นโรงเรียนขนาดกลางมีนักเรียนประมาณ 500 คนเศษ เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษา ปีที่ 6 มีเขตพื้นที่บริการ 2 ตำบล คือตำบลกุดขอนแก่น และตำบลหนองกุงเขิน ชาวบ้านส่วนใหญ่ ทำนา และไร่้อย มีบางส่วนเลี้ยงปลาในกระชังนักเรียนส่วนใหญ่จึงมีฐานะยากจน ภายในชุมชนของ สองตำบลมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ทั้งในวัยทำงานและวัยรุ่น รวมทั้งมีการแพร่ระบาดเข้ามา ยังสถานศึกษาทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่นปัญหาการหนีเรียน ปัญหาการขาดเรียน ปัญหาการ เรียนไม่จบซึ่งเยาวชนเหล่านี้ล้วนแล้วจะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคตซึ่งหากปล่อย ให้ตกเป็นทาสหรืออยู่ในสภาพเสี่ยงต่อไปก็จะเป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติ โรงเรียนกุดขอนแก่น วิทยาคมมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดสาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการอยู่ในชุมชนที่ มีการใช้ยาเสพติดตั้งรายงานการจับกุมดำเนินคดีของสถานีตำรวจภูธรอำเภอภูเวียงซึ่งพบว่าในพื้นที่ ของสองตำบลนี้มีการจำกุมผู้ค้าและผู้เสพได้ค่อนข้างถี่

โรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคมได้ดำเนินการภายใต้โครงการสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและ อบายมุขมานานหลายปีแต่ยังมีนักเรียนบางส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและตำแหน่งของ โรงเรียนอยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่มีการระบาดของยาเสพติดตั้งข้อมูลการจับกุมดำเนินคดีของสถานี ตำรวจภูธรภูเวียงในปี 2558 สามารถจับกุมได้ 141 คดี เป็นผู้ค้า 37 คดี ผู้เสพ 104 คดี โดยยาบ้า เป็นยาเสพติดที่จับกุมได้มากที่สุด ซึ่งถือว่าอยู่ในปริมาณมากและน่าเป็นห่วง อีกทั้งยังไม่มี การประเมิน โครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสอดคล้องและทันต่อ เหตุการณ์ ทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ รับผิดชอบงานด้านยาเสพติดจึงสนใจที่จะประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและ อบายมุข ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร เพื่อ นำข้อมูลจากการประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานต่อไป และเพื่อให้ผลการประเมิน ครอบคลุมมีความเที่ยงตรงเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) มาประยุกต์ใช้เป็น กรอบแนวคิดในการประเมิน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะได้ข้อค้นพบในรายละเอียดต่างๆ อันจะทำให้เป็น ข้อมูลในการพัฒนาโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดของโรงเรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบริบทหรือสภาพแวดล้อม ความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต ของโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนกุศลอนแก่นวิทยาคม

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ระหว่าง ครู นักเรียน และผู้ปกครอง

2.3 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนกุศลอนแก่นวิทยาคม

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ประชากร คือครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนกุศลอนแก่นวิทยาคม จำนวน 1,015 คน เป็นนักเรียนจำนวน 518 คน ผู้ปกครอง 456 คน ครู 30 คน คณะกรรมการสถานศึกษาไม่รวมตัวแทนครู ผู้อำนวยการสถานศึกษา และพระภิกษุ 11 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนโรงเรียนกุศลอนแก่นวิทยาคมจำนวน 280 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตารางของ Krejcie and Morgan และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรได้นักเรียน 125 คน ผู้ปกครอง 124 คนแต่เนื่องจากครูมีจำนวนน้อยผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากครูจำนวน 21 คน คณะกรรมการสถานศึกษาไม่รวมตัวแทนครูและผู้อำนวยการจำนวน 10 คน

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา

ตัวแปรตาม คือระดับความคิดเห็นของครู นักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการประเมินตามรูปแบบจำลองของชิปซึ่งมี 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยด้านการประเมินมีดังนี้

4.1 ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context: C)

1) การนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้

- 2) การนำข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้
 - 3) การนำนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- 4.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input : I)
- 1) ลักษณะโครงการ
 - 2) ความพร้อมของบุคลากร
 - 3) งบประมาณ
 - 4) ระยะเวลา
 - 5) สื่อ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์
 - 6) การบริหารจัดการโครงการ
- 4.3 ด้านกระบวนการ (Process : P)
- 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ
 - 2) การวางแผนการดำเนินงานโครงการ
 - 3) การดำเนินงานตามแผน
 - 4) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล
- 4.4 ด้านผลผลิต (Product : P)
- 1) สภาพสถานศึกษา
 - 2) สภาพนักเรียนในโรงเรียน
 - 3) สภาพชุมชนใกล้เคียงสถานศึกษา
 - 4) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข หมายถึงโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของกระทรวงศึกษาธิการที่โรงเรียนกุดขอนแก่น วิทยาคมสมัครเข้าร่วม

5.2 การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึง จุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการเพื่อการดำเนินงานต่อไป จะยุติหรือนำข้อมูล ปัญหาอุปสรรคที่พบนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยนำรูปแบบจำลอง ชิป (CIPP Model) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยประเมินประกอบด้วย

1) การประเมินด้านสภาพแวดล้อม (Context) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันสารเสพติดและอบายมุขของรัฐบาลและของกระทรวงศึกษาธิการ และการนำสถานการณ์สภาพปัญหาสารเสพติดในปัจจุบันมาใช้ในการวางแผน

2) การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) เป็นการประเมินเกี่ยวกับโครงสร้างการดำเนินงานโครงการ เช่น เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ ความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ ระยะเวลา สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการโครงการ

3) การประเมินด้านกระบวนการ (Product) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนการดำเนินงานโครงการ แผนปฏิบัติการ วิธีการดำเนินงานโครงการ การดำเนินงานตามแผน การนิเทศติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

4) การประเมินด้านผลผลิต (Product) เป็นการประเมินเกี่ยวกับสถานศึกษาว่ามีสภาพปัญหาและสถานการณ์เสี่ยงลดลงหรือปลอดจากสารเสพติด และอบายมุข ประเมินเกี่ยวกับตัวนักเรียนว่ามีภูมิคุ้มกัน มีทักษะปฏิเสธ มีความเอื้ออาทร มีการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ และชุมชนใกล้เคียงให้การยอมรับ ให้ความร่วมมือ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยเพื่อประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขโรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

6.1 ได้สารสนเทศในการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารในการคงไว้หรือดำเนินการปรับปรุงโครงการ

6.2 ทำให้ทราบผลการดำเนินงาน ตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติด และอบายมุข ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

6.3 ทราบความคิดเห็นของบุคคลที่ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่มสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนดำเนินการได้เป็นอย่างดี

6.4 เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ทำให้โรงเรียน ทราบผลการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาโครงการต่อไปได้

6.5 ได้แนวทางในการพัฒนาโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคม